

Roman

DIN
2

ilustrovan družinski tednik · izhaja v četrtek

III. leto V Ljubljani, 7. maja 1931 Stev. 19

Uslužnost do občinstva

je prvo Bat'ovo geslo.

Dobro plačano, zadovoljno delavstvo

je njegovo drugo geslo.

V tem je skrivnost Bat'ovega uspeha

(Gl. velezanimivi članek v notranjosti lista.)

Cisto po naključju sem začel nositi Bat'ove čevlje.

Neki moj prijatelj, drugače dober človek, samo pri denarju bolj slab, si je sklenil kupiti nove čevlje; stari so mu namreč že na vseh koncih cveteli. Stopil je v Bat'ovo trgovino in si kupil obutev za 249 Din — pri Bat'u, saj veste, gre vse na devet. S škatlo je veselo krenil v Tivoli, bilo je že mračno, nataknil nove čevlje na noge, stare pa v škatlo, ki jo je seveda pustil v parku pod klopjo. S čevlji je bil zadovoljen. Ko sem ga ob letu srečal, je bil že v drugih, spet v Bat'evih, in pregovoril je tudi mene, da sem poskusil z njimi.

Zdaj tudi jaz kupujem Bat'ove čevlje. Zakaj? Ker dobim za tisti denar, ki sem ga prej izdal za en par finih čevljev, domala dva para Bat'evih — sicer res ne tako strašno elegantnih, zato pa mehkih in udobnih, da se čutim kakor v copatah.

Pa to sem povedal le bolj mimogrede, in vem, da nisem odkril nič novega.

Bolj zanimivo bi bilo tole — ali ste že mislili na to? Kako bi bilo imenitno, če bi se zdaj, ko pravijo, da zgradi Bat'a tovarno tudi v Jugoslaviji, njegovi čevlji še bolj pocenili, recimo na 100 Din za par. Pa že vidim, da iz tega nič ne bo: kam pa pojdejo potem naši čevljarji, saj morajo tudi oni živeti! Škoda, da to ne gre; tako lepo sem že sanjal, kakšen gospod bom, ko bom lahko vsak mesec kar mimogrede stopil v Prešernovo ulico do prijaznega gospoda, ki zastopa tam samega Bat'oa, in si kupil s stotakom lep par novih čevljev, starega pa pustil kar pod klopjo... In sem sanjal še dalje: kakšen imeniten gospod bom šele potem, ko si kupim še lep avto, tudi takole na mesečne obroke po sto Din.

Pa tudi to so bile samo sanje — čeprav bi si Ford lahko privoščil to zabavico, da bi nam prodajal svoje avtomobile po 100 Din na mesec, saj pri nas ne delamo avtomobilov in ne bi s tem nikomur odjedel kruha. Potem bi kupovali avtomobile kakor danes Bat'ove čevlje, in čevlje — nu, recimo skoraj tako kakor sendviče v avtomatskem buffetu.

Tomaž Bat'a in pogled na Zlín. Na desni zgoraj: Bat'ev dom za vajence. V sredi: Delavci pri strojih. Spodaj: Drevored v tovarniškem predelu.

KRONIKA TEDNA

Najbolje plačani uradnik na svetu je brez dvoma generalni ravnatelj ameriške družbe Bethlehem Steel Corporation, Mr. Eugene Grace, ki ima poldrugi milijon dolarjev letne plače (kakih 84 milijonov Din).

*

Na angleški vladi imajo slepo stenografko, ki napiše sto besed v minuti, na pisalnem stroju pa 60 besed. Ime ji je Violet Harper. Stenografira po metodi Brailleve pisave za slepee.

*

V Benetkah zgrade nov most, ki bo vezal mesto s kopnino. Most bodo gradili dve leti.

*

V Devinu (Magdeburgu) v Nemčiji so eksplodirale patrone za uničevanje mrčesa in poljskih miši. Osem delavk in enega delavca je ubilo. Tragično je to, da je eksplozijo povzročilo lahkomišelnost ravnarje z novimi patronami, ki niso bile preizkušene.

*

Ženske na pohodu! Gosposkična Pizano, ki je bila do zdaj tajnica kolumbijskega poslanstva v Madridu, je imenovana za poslanika republike Kolumbije v Parizu.

*

John Brophy in Eric Partridge sta izdala zbirko pesmi in popevk angleških vojakov v svetovni vojni pod naslovom „Songs and Slang of the British soldier 1914—1918.“ Ena najznačilnejših in prav zaradi svoje preprostosti tako prefresljiva je tale:

I don't want to die,
I want to go home.

Ne maram umreti,
Hočem domov.

Še veličastnejša je v svoji brezupni monotoniji druga:

We're Here Because...

We're here
Because
We're here
Because
We're here
Because we're here.

Tu smo, ker...

Tu smo
Ker
Smo tu
Ker
Smo tu
Ker smo tu.

Ta koračnica se lahko nadaljuje v neskončnost...

Potop „Carnatica“

Napisal A. J. Mordtmann

(Gl. štev. 18 „Romana“)

„Carnatic“ je bil res obdan z ledom in zato na milost in nemilost izročen nevarnostim, ki ga na debelem morju ne bi mogle ogražati. Toda te nevarnosti niso bile tako hude, kakor bi človek mislil. Ledeno polje, v katerem je bil vklenjen, je bilo zelo prostrano, in zato je bila najhujša nevarnost, ki mu je utegnila groziti, namreč trčenje z ledenimi gorami, kar bi ladjo gotovo zdrobilo, dokaj malo verjetna. Narobe, ta ledeni objem je bil zanj prej nekak varnostni zid.

Ker nobena ekspedicija ni mogla najti „Carnatica“, je bila upravičena domneva, da je zašel z obdajajočimi ga ledenimi ploščami vred še bolj preti jugu v pas trdnega ledu in je tam popolnoma zamrznil. Zadnje zime so bile nenavadno hude, poletja pa hladna in neprijazna; milejša zima in zgodnje poletje bi bili stopili led in „Carnatic“ sprostil; prišel bi bil spet v vodo in tokovi bi ga bili zagnali na sever.

Tem Johannesnovim domnevam nisem mogel kaj ugovarjati. Nekega pomisleka pa vendarle nisem mogel prežreti. Vprašal sem ga:

„Po vaših besedah se je nesreča zgodila nekako pred tremi leti, ne?“

„Natanko pred tremi leti in petimi meseci.“

„S čim naj bi se bila Cliffordova žena, če se je vse tako dogodilo, kakor ste mi popisali — s čim naj bi se bila v tem času prehranila?“

Takrat pa sem lepo nalezl! Johannesen se je zasmel na glas:

„Na ladji.“ je ovrgel moj pomislek. „na ladji smo imeli živeža za celo leto za vse možno: porabili smo ga največ četrtino, s tem, kar je ostalo, pa bi tudi hud jedec lahko živel dobrih deset let.“

Umolknil sem. Kakor sem že rekel, slepa vera teh ljudi je prešla tudi že name. Zato mu nisem nič rekel o svoji bojazni, da ni morda Fanny Clifford podlegla mrazu ali pa si iz popolnoma razumljivega obupa sama končala življenje. Zakaj za odgovor bi bil dobil: „Že mogoče — ali pa tudi ne.“

Dva dni nato smo se od peljali. Tudi mene je bila prišla ista brezumna in vročična napetost kakor mornarje; nič čudnega se mi ne bi več zdelo, če bi se bil lepega dne pojavil pred nami „Carnatic“, in na njem bela postava, ki bi nam mahala v pozdrav...

*

Stvar se je končala tako vedramatično, da še danes ne smem misliti na to, ne da bi me pretreslo v globino srca. Celo v sanjah me preganja to doživetje, in ves v znoju plannem pokonci in se tresem po vsem životu, kadar iznova vidim in čujem, kar sem moral tam videti in čuti.

Led je bil letos kakor nalašč za tako podjetje. Vsa poročila so se skladala v tem, da je plavajoči led to pot ostal mnogo bolj daleč na jugu kakor druga leta; vrhu tega je bila pomlad nenavadno zgodnja. Tako smo z vso gotovostjo računali s tem, da se bomo tečajju bolj približali kakor smo se mu mogli druga leta.

Tako ni čudo, da je napetost na naši ladji od ure do ure rasla, in ko je nekega opoldne oznanil kapetan z obrazom, ki je bil bled od razburjenja, da smo že dosegli usodno južno širino, nas je vse streslo kakor nepojmljiva groza. Prepričan sem, da sem Cliffordu ponudil roko in rekel: „Bog z vami, kapetane. Če smo že tako daleč, ne bomo prej nehali, dokler je ne najdemo.“

Vsi so se zgrnili okoli naju, in stisnili sva si roke: Clifford toliko da je od razburjenja zajecjal nekaj besed v zahvalo, meni pa so se v očeh zasvetile solze.

Še zmerom smo pluli proti jugu, smer smo izpremenili šele drugi dan, ko smo dosegli trdno ledovje: ogledali smo se naokoli in zdelo se nam je ugodno, ko smo videli, da je okoli nas le malo nadležnega in toli nevarnega plavajočega ledu. Zdaj smo obrnili krmo ladje proti vzhodu in smo pluli tik ledu. Ponoči smo spustili jadra, da ne bi v temi „Carnatic“ zgrešili.

Tako smo jadrili tri dni in dosegli tudi isto zemljepisno dolžino, kjer se je takrat zasedral zamrzli „Carnatic“. Pluli smo neposredno čez tisti kraj, kjer je takrat morala biti ladja, in čeprav je bil zrak čist in je solnce sijalo in ni bilo kakor daleč je segel pogled, nikjer videti kake ladje, smo vendar vsi imeli občutek, kakršen prevzame človeka, kadar zasluži bližino duhá.

Drugo jutro me je poklical krmar Ole Johannesen na stran, da mi nekaj skrivaj pove. Njegov obraz je bil mrliško bled.

„Staremu nisem hotel povedati,“ je zašepetal in pokazal na kapetana, ki je z daljnogledom študiral horizont, „Toda zvedeti morate, ker ste ravno vi najnejevernejši od vseh. Spomnite se mojih besed in mislite nanje, kadar bi vas hoteli prevzeti dvomi: danes popoldne bomo zagledali „Carnatic“.“

Pogledal sem moža bolj prestrašeno kakor nejeverno.

„Da, videli boste,“ je nadaljeval Johannesen. „Snoči sem se zbudil iz spanja, in takrat sem videl: „Carnatic“ je še cel in čez nekaj ur se bodo pokazali na obzorju njegovi jamborji — tamle na severovzhodu — in potem...“

„Sanjalo se vam je, človek,“ sem rekel. „To je môra

— človek si samo domišlja, da bedi, v resnici pa spi...“

„Kakor hočete,“ je ravnodušno odgovoril Johannesen. „Bomo že videli. Le pazite, ko napoči tisti trenutek. Čisto razločno sem videl na krmi ime „Carnatic“ — tako blizu sem mu bil.“

„In kapetanova žena?“

„O njej nič ne vem. Podobna se mi je tisti trenutek razblinila, ko smo spustili rešilne čolne. Toda iz megle je takrat vstala še druga slika...“ Nagnil se je k meni in mi nekaj zašepetal na uho, da me je groza stresla.

Obed je minil jako tiho; Clifforda je bil prevzel nemir, ko da bi bil kakor Johannesen slutil, da se mu bo njegova večletna želja izpolnila. Komaj da je posrebal nekaj žlic kokošje juhe; potem je vstal, se mi s pogledom opravičil in spet odhitel na palubo. Johannesen je zamišljeno pogledal za njim in prikimal. „Še eno uro imamo časa,“ je rekel. „Jejmo, kdo ve, ali bomo potem še imeli kaj teka!“

Navzlic temu smo se tudi mi podvzivali, kolikor smo mogli, in potem pohiteli za kapetanom gor. Čudno! Vse moštvo je bila prevzela ista vročica glodajoče nestrpnosti in vsi so se zbrali na krovu in gledali proti severovzhodu.

Mož ob krmilu je udaril štirikrat po zvonu v znamenje, da je minila polna ura; bilo je ena popoldne. Vročica moje nestrpnosti je prispela

VSAK DAN 1 VPRAŠANJE

Odgovori na 301. strani

1. Koliko tehta liter zraka?
2. Katera država ima belega slona v grbu in v zastavi?
3. Kateri jezik govori največ ljudi?
4. Kaj je gobelin?
5. Kolikokrat večji je zemeljski premer od meščevega?
6. Katera bolezen je najbolj mučila slavnega skladatelja Beethovna?
7. Kaj je bil oče Napoleona Bonaparta?

na neznosno višino. Še četrte ure je preteklo, in bili smo bolj podobni skupini trapistov kakor ljudem, ki znajo govoriti. Potem pa se je z jamborja začul klic:

„Ship ahoy!“

Ladja na obzorju! To je moral biti samo —!

Johannesen je stal zraven mene in nemo sva se spogledala — obema nama je izginila slednja kapljica krvi z obraza.

„Kje?“ je zavpil kapetan gor.

Mož je pokazal z roko naprej na levo, Clifford je skočil h krmilu in sam obrnil kolo, dokler ni krma ladje kazala ravno v tisto smer, kjer je bila ladja.

„Tako — vedno v to smer!“ je Clifford poučil moža ob krmilu. „Severo-severovzhodno...“

„Ay, ay,“ je prikimal mornar.

Zdaj je vzel tudi kapetan svoj daljnogled in sam splezal na jambor. Johannesen in jaz nisva hotela za njim, zakaj v Cliffordovem obrazu je bilo nekaj, kar nama je prikovalo noge.

Pet minut je gledal kapetan v smer, v kateri je mornar zagledal tujo ladjo; pottlej je zložil daljnogled, še enkrat pogledal po jadrilih, in počasi spet splezal na palubo.

„Trijambornik je,“ je rekel. „In — poznam ga — „Carnatic“ je. Da, poznam ga — on je.“

In takrat je nenadoma trznilo v njegovem dotlej negibnem obrazu, in neodoljivo so se mu vsule solze iz oči; snel si je čepico in si jo podržal, kakor bi molil, s sklenjenimi rokami pred se. Nekateri mornarji so si potegnili z rokavi čez obraz, drugi pa so srepo strmeli v daljo. Jamborji so pokali, veter je cvilil v vrveh, drugače pa je bilo na palubi ladje „Lady Godiva“ tiho ko v cerkvi.

Konec prihodnjic

Tomaz Bat'a — kralj čevljev*)

Čudežna pot od čevljarja do milijonarja. — Izprehod po Bat'evem kraljestvu. Skrb za mladino in delavce: lastna šola in bolnica, dom za vajence in deklice, udeležba na dobičku. — Uslužnost do občinstva vir Bat'evega uspeha.

Novinar je vprašal Bat' o, evropskega Forda, kakor ga imenujejo v Ameriki, ali se ne boji, da bo nekoč vrag vzela njega, njegovo podjetje in najmanj 80.000 ljudi, ki jim je genialni Čeh dal eksistenco in udobno življenje.

„Moje delo ne more in ne bo propadlo.“ je samozavestno odgovoril Bat'a. „Ta velika poslopja, dimniki, stroji — morda; vse to je le kup opek in starega železja. Toda moj sistem bo ostal, v blagor vseh, ki še pridejo. Nikoli več se ne vrnejo časi, ko so ljudje tako nespametno izdelovali in prodajali čevlje kakor še nedavno. Naše delo je v prvi vrsti v tem, da se trudimo sistematično izumljati in hoditi po poti napredka. Mi rešujemo pri čevljih probleme prav tako kakor jih rešujejo umetniki pri svojem delu.“

„Da, umetniki.“ je nadaljeval Bat'a. „Oni še vedno slikajo gozd, nebo in morje — tu ni več problemov, vsi so že rešeni. Rad bi našel slikarja, ki bi znal nazorno naslikati človeka, ki ima svoje veselje nad novimi čevlji. Ali mislite, da to ni problem?“

*

Zlin, Bat'ovo rojstno mesto, je po njem postalo mesto največjih tovarn za čevlje v Evropi. Ob začetku vojne je bilo še nepomembno mestece

* Uredništvo izrecno poudarja, da so podatki za to razpravo o Bat'i, ki je najbrž v tem obsegu prva pri nas, zbrani iz nepristranskih razprav, ki so jih napisali razni strokovnjaki, deloma tudi plod avtorjevega osebnega opazovanja v Zlinu. Stvarne podatke o ustroju in razvoju Bat'evih tovarn, o delavskih razmerah in socialnih ustanovah smo posneli po posebni brošuri, ki jo je lani izdal Mednarodni urad za delo v Ženevi pod naslovom „Bat'ev sistem in njegove socialne posledice.“

na znožju Karpatov s komaj 5500 ljudi. Danes jih ima dva in dvajset tisoč.

Tam se je 1876 rodil Bat'a kot sin majhnega čevljarja. Pri njem se je tudi izučil očetovega rokodelstva. Leta 1894 se je kot osemnajstleten fant z 800 goldinarjev prihrankov z bratom in sestro postavil na

Delavska kolonija med vrtovi

svoje. Toda, kakor Bat'a sam pravi, „takrat nas je bilo sram, da smo samo čevljarji. Zato smo se lepo napravili, kadar smo šli zvečer na zabavo, med boljše ljudi. To je seveda stalo denarje. Opravo in blago smo kupili na obroke in na šestmesečno menico; ko je potekla, smo jo podaljšali. Leto dni smo, fino živeli, potem pa so se upniki naveličali večnega podaljševanja menic in so nas pritiskali ob zid. Brat je moral k vojakom in mi je svetoval, naj napovem konkurz. Naša enoletna samostojnost se je končala s popolnim porazom: izgubili smo 800 goldinarjev, ki smo jih vložili v tovarno, razen tega pa še 8000 goldinarjev, ki so nam jih dali upniki.“

Ko sem se tega zavedel, so mi stopili lasje pokonci. Začutil sem, da pomeni konkurz toliko kakor smrt, meni pa se je hotelo življenja. Želja po telesnem življenju je bila v meni prav tolikšna kakor groza pred moralnim poginom. Pokora, ki sem jo naložil svojemu telesu in življenju v ob-

liki dela in s tem, da sem dal slovo prejšnji lahkomišelnosti, mi je bila jamstvo, da se mi ne bo nikoli več kaj takega pripetilo.

Do konkurza ni prišlo!

Ko so moji upniki videli, da sem se izpreobrnil, niso več pritiskali za denar; nekateri od njih so še danes moji prijatelji. V dveh letih sem poplačal vse svoje obveznosti do poslednjega krajcarja.

*

Drugo leto svoje samostojnosti je Bat'a čul, da imajo v Nemčiji za izdelovanje čevljev posebne stroje. Odpehjal se je takoj v Frankfurt, da si jih ogleda. Ko mu je bilo 26 let, se je peljal v Ameriko, kjer je šel z nekaterimi svojimi pomočniki za navadnega delavca v čevljarstvo. Ob povratku domov je svoje delavnice popolnoma preuredil; že takrat se je videlo, da gre Bat'ev razvoj v tovarniško smer.

Ob začetku vojne je imel Bat'a že 2000 delavcev; njegovi čevlji so se prodajali po vsej Evropi in celo v Aziji.

Svetovna vojna toliko da ga ni upropastila; saj mu je

Notranjost Bat'eve prodajalne

grozilo, da čez noč izgubi domala ves trg! Toda Bat'a se je znal stvarjem prilagoditi; z velikim trudom se mu je posrečilo dobiti vojaška naroči-

la, in čez noč je preuredil tvornico, ki je dotlej izdelovala največ platnene čevlje, in se vrغل samo na usnjato obutev. Žato njegovim delavcem ni bilo treba v vojsko, in kar je prvotno kazalo, da bo njegova propast, mu je posta-

Bat'eva bolnica

lo blagoslov: v nekaj mesecih je z velikanskimi dobavami toliko zaslužil, da si je lahko omislil boljše stroje in razširil obrat. Leta 1917 je imel že 4000 delavcev, ki so napravili 10.000 parov čevljev na dan.

Po prevratu je valutna kriza zamajala temelje Bat'eve tovarne. To je bilo leta 1922, ko je tedanji češkoslovaški finančni minister Rašin sklenil stabilizirati krono, ki je tako rekoč čez noč podvojila svojo vrednost. Rašin se je obrnil na industrijske kroge s prošnjo, naj znižajo cene svojih proizvodov, češ da bodo njihove izgube samo trenutne in da jih bo kasnejši gospodarski podvig države spet odškodoval za prvotne izgube.

Bat'a je bil prvi, ki se je odzval ministrovemu pozivu. Njegov proglas, ki je izšel sredi najhujše gospodarske krize, je bil senzacija prve vrste: v treh tednih je znižal svojim delavcem plače za 40 odstotkov, istočasno pa je tudi znižal cene za živež in obleko (kar nastavljenici lahko vse kupijo v njegovih trgovinah), in sicer za 50%. Njegovi tekmeči so Bat'u napovedali bankerot; a kdo popiše njih grozo, ko so videli, da se njegovo osebje prav nič ne buni in da občinstvo kar trumoma drvi v njegove prodajalne! Hočeš nočeš so morali tudi sa-

mi znižati cene. Tako je takrat Bat'a s svojo daljnovidnostjo ne samo rešil svoje podjetje, nego tudi bistveno pomagal utrditi gospodarske temelje mlade češkoslovaške države.

Leta 1924 se je začela Bat'eva strma pot navzgor; vsako leto mu prinese novih uspehov. Leta 1925 (v valutni krizi) je imel 1800 delavcev in napravil 8000 parov čevljev na dan; 1924 je imel 5000 delavcev in napravil 14.000 parov na dan; 1925 je 4500 delavcev napravilo 25.000 parov, 1926 je 6000 delavcev napravilo 55.000 parov, 1927 pa 8000 delavcev 55.000 parov. Konec leta 1928 je izdelalo 12.000 delavcev 75.000 parov na dan. Za 1929 in 1930 nimamo pri roki statističnih podatkov.

Bat'ev delavec napravi na dan 6½ para čevljev; še pred petimi leti pa samo 4½ para. Vstric s tem so padale cene Bat'evih čevljev. Leta 1922 je stal par 220 Kč, l. 1925 (po stabilizaciji krone) samo še 119 Kč, leta 1924 že 99 Kč, leta 1925 79 Kč, leta 1926 69 Kč, in leta 1927 55 Kč. Leta 1928 se je cena neznatno dvignila na 55 Kč, in sicer zaradi zvišanih cen sirovin, ki tvorijo 80% produkcijskih stroškov Bat'evih čevljev.

Kako je Bat'a uspel

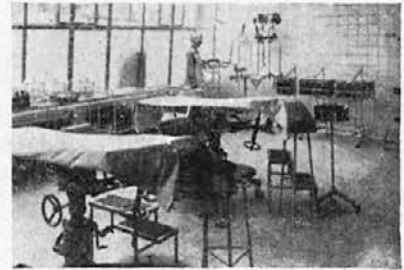
„Če misliš na to, kako si boš zaslužil denar, ga prav gotovo nikoli ne boš imel.“ Ta stavek je izrekel Ford, naj-največji avtomobilski tovar-

Zlinski kolodvor je pritikavec v primeri z Bat'evimi tovarnami

nar sveta. Ali je Bat'a vedel zanj, ko je ustvarjal iz svoje tovarne mogočno industrijo čevljev, ne vemo. Prav gotovo pa se je po njem ravnal.

Tisto znamenje, v katerem je Bat'a zmagal, ni bila lastna denarnica, nego „uslužnost občinstvu“, ki je baš po njem zaslovela. S tem, da je služil občinstvu, je Bat'a mnogo bolj služil svoji denarnici, kakor bi bil, če bi mu bila prva in poslednja zapoved lastni žep. Mnogi mislijo, da niso geslo „uslužnost do občinstva“ in drugi Bat'evi izreki nič drugega kakor spretni reklamni triki. Bo že držalo. Toda tisti, ki Bat'o poznajo, vedo, da prav tako veruje v ta gesla, kakor je svoj čas Kopernik veroval v svoj planetni sistem. In v tej veri je bistvo velikanskega Bat'evega uspeha.

Operacijska dvorana v bolnici

„Uslužnost do občinstva“ je Bat'i narekovala kar največjo izrabo vseh produkcijskih činiteljev, delavstva, dobaviteljev in strojev. In v tem je uspel. Uspeš zato, ker je bil svoji stvari vdan s slepo vero in fanatizmom — in to je nekaj drugega kakor lov za denarjem.

Kar najnižja cena — to je Bat'ovo geslo in glavni pogoj njegovega uspeha. A kako doseči take nizke cene, da z njimi pobije vse tekmece?

Odgovor je preprost: prvo so stroji, kar najpopolnejši, najmodernejši stroji. Zakaj stroj je cenejši in zanesljivejši od človeških rok. Drugo pa je, morda še važnejše: delati brez posredovalcev. Kakor naj pridejo njegovi čevlji direktno, brez prekupčevalcev, v kupčeve roke, tako morajo tudi surovine za njegove čevlje priti čim direktnije v njegove tovarne. Z drugimi besedami: Če je hotel biti Bat'a

konkurenčen v cenah, je moral dobiti v svoje roke ali vsaj pod svoj vpliv trg s surovimi kožami in vsemi postranskimi potrebščinami za čevlje. Bat'a je to vedel in zato je danes to, kar je: kralj čevljev.

Zanimivosti iz Bat'evih tovarn

Najprej se boste ustavili pri snažilcu čevljev. Dosti jih je, jako dosti, in čudno: sami mladi, lepo oblečeni gospodje so to, iz vseh delov sveta. Najbrž ne veste: ti mladi gospodje, ki vam osnažijo čevlje za pol češke krone (85 par), bodo že ob letu najbrž voditelji kate-
tere Bat'eve podružnice. Snaženje čevljev je prvo delo vseh tistih mladih mož, ki se hočejo v Bat'evih tovarnah izučiti za prodajalce. Taka je Bat'eva zapoved.

Ko stopiš v tovarno, zbudi tvojo pozornost sistem podavanja, tako zvan "podavač" (izraz je češki, in bi ga tudi mi lahko kar neizpremenjenega prevzeli; Nemci pravijo temu „laufendes Band“). Podavače so najprej uvedli v Ameriki. Njih bistvo je v tem, da opravlja delavec vedno isto delo; mehanizem mu tako rekoč poda predmet, ki naj ga

Bazar, kjer se vse dobi

obdela, potem pa mehanizem ta predmet spet odvede dalje, k prihodnjemu delavcu, ki opravi na njem drugo delo, itd. Tako se delavčeva spretnost kar najbolj izrabi, tako rekoč stoodstotno; vse odvisne kretnje odpadejo, po drugi strani pa se vsakdo v svojem delu čim bolj izpopolni, saj dela uro za uro, dan za dnevno vedno isto.

Seveda je podavač prilagojen zmožnostim delavcev. Tisti, ki trdijo, da je ta sistem podavanja ustvaril sam hudič, češ da človeka samo izrablja in ga izžme kakor citrono, so

Pri ščipalnem stroju

v zmoti. Njegova hitrost se da regulirati, in je tudi v interesu podjetja, da ne izrabi popolnoma delavčevih zmožnosti, ker bi delo neprestano zastajalo, če bi ta ali oni ne mogli slediti tempu. Poleg tega ima delavec pravico zahtevati, da ga prestavijo v drugi oddelek, kadar mu je enega dela že preveč.

Ko smo že pri delavcu in njegovih pravicah, moramo povedati, da je Bat'a dobro poskrbel za svoje nastavljenice.

Bat'evi delavci žive poceni. Večina njih se hrani v menzi, ki jo je Bat'a napravil zanje. Tam dobi delavec za 3 Kč (5 Din) za kosilo juho, meso s prikuho in močnato jed. Prav toliko ga stane večerja. Kavo ali čaj dobi za 50 vinarjev (80 par). Dvorana je tolikšna in serviranje tako zmiselno urejeno, da razdele v eni uri 6000 kosil ali večerij. Tako poceni lahko Bat'a deli hrano zato, ker ima svoja lastna posestva, njive in travnike, kjer redi obilo prašičev in krav.

Kdor ima lastno gospodinjstvo, si takisto lahko vse kupi v Bat'evih trgovinah. Cene so izredno nizke in zaokrožene na znane Bat'eve devetice. Tako na primer stane ženska večerna toaleta 149 Kč (250 Din), plašč 119 kron, kolo 590 kron. Posebno poceni sta sad-

je in mleko, ki ga Bat'a zato tako poceni prodaja, da pobija alkoholizem. Vsak dan stoji 10.000 litrov mleka.

Z veliko gesto je Bat'a rešil stanovanjski problem. V zadnjih letih je sezidal blizu 1000 stanovanjskih hiš. Vsaka hiša mora imeti dovolj zraka in vrta, nobeno stanovanje ne sme biti brez kopeli. Najemnina za stanovanje dveh spalnic, obednice, kuhinje, kopeli in drugih prituklin znaša na teden 25 Kč, to je komaj 170 Din na mesec.

Vse to je življenje v Zlinu silno pocenilo. Odrasel samski delavec porabi na teden 160 kron, v drugih industrijskih središčih pa najmanj 255 Kč. Torej ima denar v Zlinu za 35 odstotkov večjo kupno vrednost kakor drugod na Češko-slovaškem.

Skrb za mladino

Še ceneje žive učenci ali „mladi možje“, kakor jih Bat'a imenuje. Zanje je sezidal poseben dom, v katerem je prostora za 1500 učencev. V spalnicah je po 22 postelji, po dve in dve druga vrh druge kakor v ladijskih kabinah. Vsaka soba je pod nadzorstvom sobnega starešine, ki si ga učenci sami izbere iz svoje srede za dobo pol leta, in ki je za red in disciplino odgovoren ravnatelju internata.

Dom ima dvorano za prireditve, igralnico z biljardi in mizami za ping-pong. Za vse to plača „mladi mož“ na teden 8 kron. Drugi njegovi izdatki so: hrana 80 kron na teden, pouk jezikov, knjigovodstvo, korespondenca in risanje

Med tovarniškimi objekti

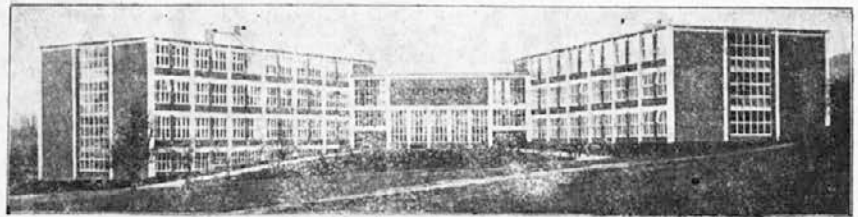
12 kron, bolniška blagajna 10 kron, davki 5 kron, za male osebne izdatke 10 kron. Ker zasluži dosti več, si lahko mnogo prihrani; nekateri denejo do 6000 kron na leto na stran.

Dom za učence je odprt tudi za inozemce in je v njem vedno dosti Nemcev, Madžarov, Avstrijcev, Dancev, Holancev, Švedov, Jugoslovancev, da, celo Japoncev in Kitajcev.

Podoben dom je Bat'a postavil tudi za deklice. V njem je prostora za 1800 deklic. Vendar vzgoja deklic ni tako temeljita kakor učencev. Bat'a namreč pravi, da tovarniško delo ni za ženske. Deklice naj bodo v tovarni le začasno, naj delj dotlej, dokler se ne poroče. Zato tudi v njegovih tovarnah ni poročenih žensk. Ženi je prostor doma, pravi Bat'a, zato pa naj mož toliko zasluži, da bo lahko redil ženo in otroke.

Posebne pohvale je vredna Bat'eva pobuda in podpora za zgradbo bolnice, za katero je dozdaj žrtvoval že okoli 6 milijonov kron. Posloj je ni mrko, kakor so po navadi bolnice, nego je prej podobno razkošnemu sanatoriju s prekrasno lego. Pravijo, da se niti Praga ne more ponašati s tako urejeno bolnico. Vanjo se lahko zateko ne samo Bat'evi nameščenci, nego sploh vsi bolniki iz Zlina.

Najlepša in najimpozantnejša stavba v Zlinu pa je Masarykova šola. Tudi zanjo se ima mesto največ zahvaliti Bat'u, ki je zlinški župan. Šola slovi za najmodernejšo v vsej Evropi, ne samo po gradnji sami, nego pred vsem po duhu, ki vlada v njej. „Vzgajajmo samostojne, misleče, inicijativne in hkrati poštene ljudi.“ je njen program. Šolo odlikujejo vzorne učilnice, igrišča, kopeli, delavnice, zbirke in laboratoriji in je že danes na svetovnem glasu; pedagogi si jo hodijo ogledovat iz Amerike, Avstralije in celo Japonske.

Masarykova škola v Zlinu

Udeležba na dobičku in izgubi

Bat'a plačuje štiri vrste mezde, in sicer: individualno akordno mezdo, kolektivno akordno mezdo, tedensko mezdo in mezdo z udeležbo na dobičku.

Predaleč bi nas dovedlo, če bi hoteli podrobno proučevati te štiri mezde. Zanimalo vas bo le, da je delil Bat'a svoje delavce v pet vrst in jih temu primerno tudi plačal: kvalificirani so dobili povprečno 450 Kč na teden, nekvalificirani 360 Kč, kvalificirane delavke 240 Kč, nekvalificirane delavke 180 Kč in učenci 150 Kč. Leta 1928 je to razdelitev izpremenil v štiri vrste: moški nad 21 let, ki tvorijo 45% vsega osebja, dobe po 480 Kč, ženske nad 18 let (16%) po 250 Kč, mladostniki pod 21 let (26%) po 210 Kč in deklice pod 18 let (13%) po 150 Kč na teden. Za preračunavanje: 1 Kč je 1-68 Din.

Bat'a stoji na stališču, da mora vsak samostojen delavec zaslužiti najmanj 80 Kč na

nositi tudi riziko, kadar je v katerem oddelku izguba, kar se le redko zgodi. Ker je vse obračunavanje tedensko, se tudi dobiček obračunava vsak teden. Vendar Bat'a ne izplača vsega dobička, nego samo pol; drugo polovico naloži na hranilno knjižico in denar obreštuje po 10%.

Svojemu osebju da Bat'a enkrat na leto teden dni dopusta, in sicer vsem obenem; takrat vse tovarne zapre. Za čas dopusta, ki ga seveda plača, je določil prvi teden julija.

Tovarna ni zavarovana!

Čudno, pa resnično: Bat'eva tovarna ni zavarovana! Bat'a pojasnjuje to takole:

„Mi nismo zavarovani, ker n o č e m o pogoreti. Tu nam tudi najboljši zavarovalni agenti ne morejo pomagati. Zato se rajši zavarujemo pri njih in jim plačujemo zato, da ne gori. Njih plača je tem večja, čim redkeje gori.“ (Ta Bat'eva uvedba spominja na običaj pri Kitajcih, ki plačujejo zdravnika samo dotlej, dokler so zdravi; bolnik ne plačuje zdravnika.)

Bat'a in reklama

Malo ljudi ve, pravi Bat'a, da je za pridelovanje krompirja važnejše od motike časopisje in tiskarsko črnilo. Listi povedo konzumentom, kdo ima letos najboljši krompir. Nizozemski kmet dobi za mernik posetve 20.000 kron — zato pa plača listom prostovoljno tisoče kron za oglase. Starokopitni kmetje ne plačajo časopisom nič, zato pa jim tudi mernik posetve toliko ne vrže kakor onim, ki oglašajo.

Konec na 307. strani

Bodoči direktorji snažijo čevlje

dan, da si lahko kaj prihrani in preživi rodbino.

Na dobičku je udeleženih kakih 50% vseh delavcev, in sicer tisti, ki so odgovorni za izdelavo blaga in funkcijoniranje obrata. Udeležba je različna; pri nekaterih znese do 20% celokupne plače. Prav tako pa morajo nameščenci

SRCE V OKOVIH

Roman

Napisal Mirko Brodnik

Ta roman je začel izhajati v 9. številki letošnjega letnika „Romana“. Današnje nadaljevanje je enajsto. Novi naročniki lahko dobe še vseh prejšnjih deset nadaljevanj.

Drugi del

IZKUŠNJAVKA

Da: Janez je bil prav zadel, čeprav je Branko takrat podvomil, ko je čul njegove besede. Prav je rekel — toda zakaj je to naredil, kaj je hotel s sliko? Ali je bilo to samo vrhunec maščevanja, in če ne, kaj potem? Kaj? In kaj je hotel s pismom?

Tedaj se je šele Branko spomnil in groza mu je stisnila srce. Saj to je bilo tisto pismo... Tisto pismo, kjer mu je Zora pisala, kaj pričakuje. Bog, tisto pismo je dobil v roke, in zdaj...

Bolestno so se mu skrivile ustnice in nenadoma ga je obšel strah pred nečim. Nemočno se je ozrl za Janezom, ki ga je začudeno gledal.

„Janez, ko bi me bila takrat zadela krogla do smrti — koliko boljše bi bilo! Koliko trpljenja bi mi bila prihranila... Zdaj pa, če se nama beg izjalovi... Če naju... Ne, ne smem misliti na to.“

Vrgel se je na posteljo in si z roko zakril obraz. Še nikdar se ni čutil takega slabiča kakor zdaj.

Janez je stopil k njemu in mu položil roko na ramo.

„Ne mučite se, gospod poročnik! Poglejte, preden bo minula ura, bova že na poti nazaj in potem... potem bo že kako. Morda se bo prej obrnilo na dobro, kakor boste na to mislili. Pomoč je blizu, v najinih rokah je, svoboda naju čaka in potem...“

Branko mu je pogledal v obraz. Kakor žarek upanja se

je pokazalo na njegovih licih, toda izginilo je kakor je prišlo.

„Saj niti ne veš, kaj je, kaj me grize!“

„Vem, o predobro vem,“ je sočutno odvrnil Janez. „Stotnik, pismo, vaša zaročenka...“

„In čeprav vse to veš, me vendar tolažiš? Čeprav veš...“

„Da, vseeno. Dva dni imava do meje, samo to pomislite! In ko bova na meji, bova toliko kakor doma. Osmi dan je danes po tistem boju. V dveh dneh sva na meji, v treh doma. In karkoli stotnik pripravlja, vse boste lahko preprečili. In potem,“ Janez je govoril tiho, da ga je Branko komaj čul, „potem pride maščevanje...“

„Da, potem pride maščevanje,“ je ponovil Branko in v očeh mu je vzplamtel ogenj, „in to maščevanje bo strašno...“

Nenadoma je bil ves kakor v ognju. Janezove besede so mu vtille novega upanja v srce. In če je pri tem pomislil, da je le morda pismo samo izgubil, da ni vse tako strašno, kakor mu slikajo njegove razdražene misli, se je moral samemu sebi začuditi, kako je mogel prej tako nespametno obupovati. Ves preroben je skočil s postelje.

„Ali je vse pripravljeno za beg?“

„Da, vse,“ je potrdil Janez. „Vse. Samo...“

„Kaj ti je, Janez?“ se je Branko začudil, ko je Janez sredi besed prestal.

„O, nič,“ je žalostno odkimal sluga. Pred oči mu je stopila slika lepe Rusinje, ki je izginila, in nema bolest mu je stiskala dušo.

Toda premagal se je. Ubogal je klic, ki mu je velel:

„Bodi mož! Ne izdaj se. Ne večaj gorja, ki je že tako dovolj veliko. Pozabi jo!“

Pobesil je glavo in stopil na hodnik. Ko se je čez nekaj časa vrnil, je bil njegov obraz miren in negiben.

Ura v zvoniku je odbila pol. Še pol ure in njuna usoda se začne odločevati. Kakšna bo, kaj ju še čaka? Kaj jima še prinese ta noč?

Štirinajsto poglavje

V GLUHO NOČ

Janez je stopil k oknu in pogledal po ravnini. Od juga so se podili oblaki in zdaj pa zdaj zakrili mesec. Bili so kakor kosi velikega črnega prta, ki je grozil zajeti vse in zaplesti v svoje gube. Ko môra je nekaj ležalo nad zemljo. Odprl je okno. Krepko je zadihal mrzli zrak, da so se mu napela prsa.

Tam daleč je stal gozd, ki jima prinese življenje ali smrt.

Branko je še zmeraj slo-nel ob postelji. Tudi on je bil miren, čeprav se je za tem mirom skrival boj.

Minute so tekle tako počasi, da sta mislila, da morata skoprneti. Bila sta nestrpna. Kako ne?

Čedalje več oblakov je zagrnilo nebo. Kmalu je potemnela ravnina. Gosti oblaki so vse prepregli. Janez je vedel, da bo nevihta, morda celo snežni metež, ki je ob tem času tako nevaren, in vendar je bil zadovoljen. Vedel je, da bo potem beg lažji, da se jima ne bo treba tako bati kakor v mesečini, ko ju lahko že od daleč vsakdo opazi.

Samo za trenutek se je še raztrgalo nebo in mesec se je izvil izza oblakov. Kakor bi

hotel še enkrat videti vso ravnino v sijaju in luči, je Janez napel oči in vse objel s pogledom. In takrat je kriknil.

Daleč od gradu je zagledal postavo, ki je bežala po ravnini. Bolj s srcem kakor z očmi jo je spoznal. Nadja! Hotel je planiti za njo, da bi jo še enkrat videl, da bi ji poslednjič stisnil roko in se za zmeraj poslovil od nje, toda resnica mu je stopila pred oči. Čakati mora. Morda še dvajset minut, morda samo četrt ure — tedaj pride kozak. In kaj, če ga ne dobi? Ne, ne sme se izdati. Ker bi s tem izdal tudi njo. Nihče ne sme izvedeti za Nadjo!

„Bog ve, kam se je zatekla?“ si je rekel, in še bolj sta ga prevzela nemir in skrb za njo. „Morda je šla v vas, kjer ima prijatelje, morda...“

Misli so se mu ustavile. Ura je odbila tri četrt. Še četrt ure!

Mesec je bil že davno spet za oblaki. Veter, ki je prišel bog ve odkod, je zažvižgal okoli vogala, in takrat so tudi zaplesale prve snežinke.

„Sneg!“ se je obrnil k Branku.

Potem je spet pomislil na Nadjo. Kaj, če jo zajame, preden pride na varno?

Sneg je postajal čedalje gostejši. Iz drobnih snežink, ki jih je gnal veter, so nastali veliki kosmi. Prej je bilo v sobi vsaj malo svetlo, zdaj pa se je nenadoma stemnilo, da je postalo tema ko v rogu.

Nihče ni izpregovoril besedice. Preblizu je bil trenutek, ki sta ga oba čakala s toliko tesnobo. Branko je moral neprestano misliti na Zoro in njeno usodo, Janez pa na Nadjo, ki je tavalala bog ve kje daleč v tem snegu in morda klicala na pomoč. Pa ji ni smel pomagati, in tudi mogel ji ni...

Nemirno je jel stopati po sobi. Najmanj petkrat je prestavil culi, ki sta si ju pripravila. Končno je vendarle ura odbila dvanajst. Počasi sta štela udarce in po vsakem ji-

ma je bilo tesneje. Komaj je poslednji udarec zamrl v odmevu, sta začula korake na stopnicah. Bile so težke stopinje, ki so se počasi bližale po hodniku. Malo nato je nekdo trdo potrkal na vrata in v sobo je stopil star kozak. V temi ju ni niti videl. Sele ko sta se zganila, je tiho rekel:

„Moj gospodar vaju čaka za hišo. Pripravita se in pojedita tiho za menoj.“

Naglo sta se zavila v debele kožuhe, ki jih je Janez našel v graščakovi sobi, pobrala culi in s komaj slišnimi koraki krenila za starim kozakom.

„Ali je kje v bližini straža?“ je tiho vprašal Branko, ko so prišli do vrat.

„Ne, nocoj ni straž.“ je tiko odgovoril kozak. „Nocoj vojaki počivajo, nekaj pa jih je odšlo pomožnim četam naproti.“

Ko je Branko čul ta odgovor, ni kozaka nič več nadlegoval z vprašanji. Počasi je šel za njim, Janez pa je zadaj pazil, da ju kdo ne odkrije.

Tiho so šli čez dvorišče. Temno je bilo tako, da drug drugega niso videli in so se morali klicati, če se niso hoteli zgrešiti. Zavili so okrog vogala. Malo nato jih je ustavil kozaški častnik, ki je že nestrpno čakal.

„Tamle imam konje,“ jima je rekel. „Naglo moramo odjezditi proti gozdu, da nas kdo ne odkrije. Tam čaka voz, ki vaju potegne do meje.“

Tiho, a ostro je požvižgal in že so pridirjali trije konji. Vešče se je zavihtel na prve-

ga in ukazal Branku in Janezu:

„Na konje!“

Branko je trenutek nato že sedel v sedlu. Janez, ki ni še nikoli jezdil, pa je šele po dolgem naporu splezal v sedlo. Potem so pognali.

Jezdili so tesno skupaj in mladi kozaški častnik jima je dajal navodila.

„Ne bosta se smela peljati naravnost proti meji. V gozdu vaju čaka voz, trojka, ki je dovolj prostorna. Ukazal sem naložiti precej sena za konje, ker morda nekaj dni ne bosta videla hiš — pa tudi nevarno bi bilo trkati na vrata. Še nekaj: kadar srečata ljudi, naj se eden vselej skrije. Nevarno je, če vidijo ljudje dva moža na enem vozu proti meji. Saj vesta, naši niso prav prijazni.“

Zasmejal se je. Potem pa se mu je spet zresnil obraz.

„Rekel sem vama že, da pot ne bo lahka...“

Skozi snežni vrtinec so naglo jezdili dalje. Branko se je čudil, kako je mogel mladi kozak tako varno jezditi, ne da bi se bal, da ne zgreši poti. Hotel ga je že vprašati, toda mladi mož je sam izpregovoril, kakor bi bil uganil njegove misli.

„Vidite,“ mu je rekel, „nam je čut prave poti že prirojen. Vi tega ne poznate. Zato bosta morala še bolj paziti. Če le malo zgrešita smer, bosta v nekaj dneh v osrčju Rusije. In od ondod bi bil povratek domov dokaj težji. Dal bi vam s seboj vojaka, ki bi vaju varno vodil, pa nimam nikogar, ki bi mu brez skrbi zaupal. Edini je sluga, ki vaju je prišel iskat. Ta pa ne pozna poti in vama ne bi dosti pomagal.“

Govoril je na glas, skoraj kričal je, toda Branko in Janez sta ga skozi žvižganje vetrica komaj razumela.

„Zdaj nimamo več daleč do gozda. Voz stoji na ozki cesti, ki preseka gozd. Sam sem ga prej pripeljal tjakaj.“

VSAK DAN 1 ODGOVOR

Na vprašanja na 295. strani

1. 1295 grama.
2. Kraljevina Siam.
3. Kitajski.
4. Umetniško tkana preproga s slikami pokrajin ali simboličnih prizorov, ki služi kot okrask za steno.
5. Tri in polkrat.
6. Naglušnost.
7. Odvetnik.

„In nikogar niste pustili pri njem?“ se je začudil Janez.

„Nikogar.“ se je nasmehnil častnik. „Cemu? Nihče ga ne bo ukral, volkov pa tu okoli tudi ni. Ti so samo v srcu Rusije in v Sibiriji. Tjakaj pa ne mislita iti, kaj?“

„Ne.“ je vedro odvrnil Branko. Veseli kozak je tudi njega spravil v dobro voljo. Kmalu nato so zagledali v daljavi črne obrise, komaj vidne v gostem snežnem metežu. Konji so začeli nestrpno hrzati.

„Na koncu smo.“ je dejal kozak. „Še kakih petdeset metrov. Konji že postajajo nemirni.“

Vzpodbodli so živali. Še malo, nato pa je kozak zategnil vajeti. Njegov konj se je vzpel in obstal. Pri drevesu so bili privezani trije konji, vpreženi v velik voz.

Kozak je skočil na tla in živali odvezal. Janez in Branko sta počasi zlezla v voz. Culi, ki sta ju imela privezani na sedlu, sta odvezala in ju vrgla na seno.

Mladi kozak je stal pri vozu in ju opazoval. Veselje se mu je bralo s obraza. Videlo se je, da je vesel, ker lahko povrne svoj dolg. Ko sta bila Branko in Janez pripravljena in sta že hotela zlesti na voz, je stopil k njima.

„Še enkrat vama rečem: pazita! Peljita najprej proti vzhodu, da ne zadeneta na naše čete, ki jih pričakujemo nocoj ali jutri. Zdaj pa poženita!“

Podal jima je desnico, ki sta jo oba trdo stisnila. Bila sta tako ganjena, da sta komaj mogla zajecljati nekaj besed v zahvalo. Toda mladi poveljnik ju ni poslušal. Preden sta se zavedla, je skočil na konja in oddirjal nazaj proti gradu.

„Kaj zdaj?“ je vprašal Branko, zamišljeno gledaje za kozaškim častnikom, ki mu je že zdavnaj izginil izpred oči.

Kolinska
TVORNICA CIKORIJE

OKUSNA IN ZDRAVA
je
KOLINSKA KAVA!

„Kaj?“ je zategnil Janez. „Poženiva!“

In začel se je usodni beg.

Petnajsto poglavje
ZASLEDOVALCI

Pot je držala skozi gozd; bila je zelo ozka. Obakraj so se vzpenjala stoletna drevesa, ki so se zgrinjala nad njo kakor obok, ki mu ni konca. Tu še ni zamedel sneg in konji so brez priganjanja drveli naprej. Janez je držal vajeti, čeprav skoraj ni bilo treba; živali so očitvidno same dobro poznale pot.

Branko je bil nestrpen. Dve uri so že vozili skozi gozd, pa ga še zmeraj ni hotelo biti konec. Že je mislil, da sta zašla na krivo pot, ko se je nenadoma začelo jasni. Drevje se je zredčilo, obok nad njunima glavama je jel izginjati in se gubiti v višine — še malo, in že sta bila na prostranem polju, in za njima je ostal veliki črni pas dreves. Sneg je malo pojenjal. Kosmi so se izpremenili v drobne snežinke, ki so enako-

merno padale na zemljo. Na ravnini se je cesta kar izgubljala in nekajkrat bi bila skoraj zašla na ravno polje. Janez je skočil z voza in si pretegnil ude, ki so mu kakor odreveneli. Nažgal je luč in stopil k Branku.

„Gospod poročnik, sodim, da je največja nevarnost že minula.“

To so bile prve besede, ki sta jih izpregovorila v teh poslednjih urah.

„Zdaj morava zaviti proti zapadu, kakor nama je velel kozak.“ je dejal Branko. Tudi njemu se je bil odvalil težak kamen s srca. Upanje, ki je bilo prej še tako neznatno, da se ni upal nanj niti misliti, je zdaj oživel.

Konji so nemirno hrzali. Sprednji, ki je bil videti najboljši, je nemirno tolkel po tleh, da je odmevalo po zmrzli zemlji pod novim snegom.

„Hitro naprej.“ je velel Branko. „Paziti morava, da se konji ne prehlade. Takole je najbolj nevarno.“

Zdaj si je šele utegnili ogledati voz. Bila je trojka, kakor jih je na fronti dosti videl. Precej prostoren voz, in vanj so bili vpreženi trije konji. Spredaj sta bila dva sedeža, kamor bi se bili za silo spravili tudi trije, zadaj pa velik pokrit prostor za prtljago in seno.

Janez je skočil nazaj na voz, in naglo sta se ogrnila z odejami. Mrzlo sicer ni bilo, toda bril je veter, prava burja, ki premrazi človeka do kosti. Branko je imel že vse premrle prste. V razburjenosti zadnjih ur si je bil čisto pozabil natakiniti rokavice, ki jih je zdaj potegnili iz žepa.

In spet je Janez pognal. Samotni voz sredi brezkončne ravnine je nadaljeval svojo pot v negotovost.

*

Še zmeraj je ležala nad zemljo siva tema.

Še zmeraj so konji drveli v neznanost daljo.

Naročniki, ne odlašajte z naročnino!

Čez dolgo, dolgo — Branku se je zdelo, da tečejo meseci, a ne ure — je prednji konj nenadoma obstal in se zdrznil. Čeprav ga je Janez priganjal, ni hotel naprej.

Oba sta skočila na tla.

„Kaj je?“

Vse je bilo tiho, nikjer glasu, ki bi pretrgal tišino. Pač! Nenadoma se jima je zazdelo, da čujeta iz daljave kakor pridušeno bobnenje viharja. Janez se je prvi zavedel.

„Jezus! Rusi gredo!“

Sama nista vedela, kako sta tako naglo zlezla nazaj na voz. Janez je v nenadnem strahu udaril po konjih, da so se vzpeli. Toda zmogel jih je. Nategnil je vajeti, da so ga zabojele roke, in konji so se obrnili in kakor vihra zbežali v nasprotno smer.

„Naprej! Naprej! Naprej!“

je kričal Janez kakor brez uma. Pri naglem obratu bi se bil voz skoraj prevrnil. Troslo ju je, da so ju bolele kosti. Toda begunca se za to nista menila. Od sunkov jima je bila ugasnila luč, in zdaj sta bila v temi prepuščena sama sebi. Dve igrači v rokah usode.

Strašna je bila ta slika: črn voz na blede svetlikajoči se snežni ravnini, za njima preganjalci, pred njima... sama nista vedela, kaj. Rešitev ali smrt?

Janez je kakor blazen poganjaj konje. Drveli so z naglico, ki jim je nihče ne bi pripisal. Sneg je ponehal. Le neprijetna burja, ki jima je žvižgala okrog ušes, ju je spremljala.

Tri ure te peklenske vožnje! Konji so omagovali, toda Janez jih je podil, da so napeli poslednje moči. Dobro je vedel, da oddelek, ki prihaja, ni maloštevilen. Spomnil se je, da mu je mladi kozaški poveljnik sam povedal, da pričakuje velike čete, ki jo bo vodil v osrčje Rusije. Če je ta četa združena, sta reše-

na. Če pa so raztepeni, potem... Niti misliti se ni upal na to.

Potem se je začelo daniti. Na vzhodu je najprej zagledal svetel pas medle svetlobe, ki je postajal čedalje širji in kmalu zavzel pol neba. Potem se je obzorje poškrlatilo, da je bila ravan, ki je ležala pred njima, kakor v motnem ognju. In počasi je jel vstajati dan.

Kamor se je ozrl, povsod je bila sama nepregledna ravnina in nikjer sledu o ljudeh, nikjer vasi ali vsaj hišice na samoti.

Pritisnil je mraz. Nenadoma in tako ostro, da ga je pošteno zabelelo, čeprav je bil oblečen v gorak kožuh in dobro zaviti v odeje. Časih se je ozrl po Branku, ki je sedel zraven njega in tiščal roke v žep kožuha.

Tedaj je nenadoma vstal pred njima nizek griček. Zavila sta okrog njega. Na samoti je stala koliba. Brez pomišljanja je Janez ustavil in skočil z voza. Potrkal je na vrata. Nihče ni prišel odpirat. Potrkal je še enkrat, potem pa se je s pleči uprl ob nje in tečajji so odjenjali. Malo nato je stal sredi kolibe, ki je bila prazna in zapuščena. Vendar je bil oprezen. Pregledal je vse kote in odkril marsikaj, kar bi jima utegnilo prav priti. Pred vsem nekaj drv, ki jih sicer ne bi dobil tako lahko.

Stopil je iz kolibe in povedal Branku o svojih odkritjih. Poročnik je stopil z voza in pogledal naokrog. Nikjer ni bilo nevarnosti. Saj je bila koliba od rok, daleč stran od ceste in zraven še skrita za hribom. Veter, ki je postajal čedalje ostrejši, je dvigal s tal drobni sneg in ga nosil s seboj, da je kaj hitro zasul vse sledove voza.

„Izprezi konje.“ je rekel Janezu, „in nakrmi jih. Med tem jaz v koči zakurim.“

Janez je izpregel konje in jih odvedel v majhno zavetje pod streho. Tam jih je obrisal s šopom slame, zakaj bili so vsi premočeni od naporne divje vožnje. Potem jih je pokrtil z odejami. Vrnil se je k vozu in hotel vzeti naročje sena, da jih nakrmi. Pri tem je zagledal med senom belo vrečo. Odvezal jo je in našel v njej oves.

„Morda je še kaj drugega,“ si je rekel. „Pogledati moram.“

Začel je razkopavati seno in nenadoma mu je ušel krik presenečenja. Ko so se mu oči privadile temi v notranjosti voza, je opazil čisto v kotu ženski obraz. Dvoje oči se je prestrašeno zastrmelo vanj.

Dvoje Nadjinih oči!

„Nadja!“

Z bliskovito kretnjo je odkril streho in skočil k njej.

„Kako ste prišli sem?“

Ni mu odgovorila. Nemo je strmela vanj in zazdelo se mu je, da čuje, kako ji šklepečejo zobje.

„Ali vas zebe?“

Nemo je prikimala. Tedaj jo je prijel, da ji pomaga z voza in odvede v kolibo. Komaj jo je prestregel, da ni padla. Dolga vožnja v mrazu jo je tako odrevenila, da ni mogla premakniti nog. Mehko jo je prijel in vzel v naročje.

„ROMAN“ STANE

1 mesec 8 Din, 1/2 leta 20 Din, 1/2 leta 40 Din, vse leto 80 Din. Na razpolago še vse številke. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 15.393.

Za inozemstvo, na leto:

v Angliji 9 šilingov, Avstriji 14 šilingov, Belgiji 14 belg, na Češkoslovaškem 70 kron, v Egiptu pol funta, Franciji 5 frankov, Holandiji 5 goldinarjev, Italiji 40 lir, Nemčiji 9 mark, Severni Ameriki 2 dolarja. — Za ostalo inozemstvo na leto 120 Din v valuti dotične države, pol leta pa 60 Din. — Denar (veljavne jugoslovanske ali tuje bankovce ali ček) pošljite v lastnem interesu v priloženem ali pa denarnem pismu.

Posamezne številke:

V jugoslaviji po 2 Din. Dobe se v trafikah, knjigarjih in kolodvorskih prodajalnah. Kjer „Romana“ nimajo, zahtevajte, naj ga naroče. Direktna naročila izvršimo šele po prejemu zneska v bankovcih ali veljavnih znakih. V Italiji stane posamezna številka 80 stotink. Rokopisov ne vračamo. Za odgovor priložite znamko. — Oglasi po tarifi.

Ureja Boris Rihteršič

Seviljski pevec

O Ramonu Novarru in njegovem najnovejšem timu smo že pisali. Danes naj vam povemo njegovo vsebino, ki je zelo romantična.

Mladi pevec Juan poje vsak večer v neki krčmi in stanuje skupaj z nekdanjimi slavni opernim pevcem Estebanom, ki je njegov učitelj in ga hoče odvesti v Madrid, da napravi iz njega opernega peva. Toda Juan se noče učiti in svoj prosti čas rajši preživlja s plesalko Lolo, ki je vanj zaljubljena.

V nekem seviljskem samostanu se pripravljajo za zadnjo zaobljubo novinka Marija, ki vsak večer poslušajo čez zid Juana, kako prepeva, in se končno vanj zaljubi. Neko noč pobegne iz samostana in pride k Juanu. Mladi pevec, ki se je mahoma zagledal v prav nerodnem položaju, sklene zdaj ubogati Estebana, in odide z njim in z Marijo v Madrid, kjer se hoče izučiti in vzeti Marijo za ženo.

Ljubosumna Lola ne more pozabiti njega, ki ga je ljubila, in zato poišče Marijinega brata. Da bi se maščevala nad nezvestim ljubčkom, pove bratu vse, kar ve o begu zaljubljenecv. Brat, ki bi hotel na vsak način, da postane Marija nuna, sklene poiskati Juana in se nad njim maščevati.

Da bi svojemu učencu omogočil nastop pred občinstvom, žrtvuje Esteban svoje skromne prihranke in vzame v najem za en večer večje gledališče. Gledališki ravnatelj namreč niso hoteli angažirati Juana, ker so rekli, da ne poje z „ubitim srcem“.

Tedaj pride Marijin brat in zahteva od Juana, da njegovo sestro zapusti, ker bo drugače njena duša pogubljena. Po dolgem obotavljanju Juan pristane na to, da se vrne Marija v samostan. Da bi ga lažje pozabila, hlini pred njo ljubezen do Lole, in Marija odide z bratom obupana in razočarana.

Po tem dogodku poje Juan v operi. Zdaj je njegovo srce res ubito in njegova bolest se jasno odraža v petju. Njegov uspeh je silen, občinstvo ploska do nezavesti, toda on se za to ne mení. Samo na Marijo misli in na ljubezen, ki jo je izgubil. Ravnatelj mu ponuja sijajen angažman, toda on ga ne sprejme. Kaj mu bo denar in slava, ko nima svoje ljubljene Marije. Tudi Marija trpi...

Lola vidi, da bo uničila dve srci, če se ne odpove svoji ljubezni do

Juana. Gre v samostan in odkrije Mariji, zakaj je bil Juan proti njej tako okruten. In Marija gre v svet in se vrne k Juanu v lepšo bodočnost.

„Neznosni gospod“

V Hollywoodu dobe kruha ljudje vseh mogočih poklicev.

Pri nas v Evropi zelo neradi gledajo človeka, ki s svojo netaktnostjo spravlja ljudi v neprijeten položaj. V Ameriki pa je drugače. Tam take ljudi dobro plačajo in dela imajo zanje zmeraj dovolj.

Tajnik „neznosnega gospoda“ časih za več mesecev naprej napravi pogodbo. Določenega dne pride sam „neznosni gospod“, ki ga v tistem kraju nihče ne pozna, in obišče gospoda, s katerim je ta večer sklenil pogodbo. Naj vam povem en primer ali dva, ki sta resnična. Videli boste, na kakšen način spravlja ta posebnej ljudi v obup.

Recimo, da je poklican h kakemu filmskemu magnatu. Ta mu našteje po imenih vse svoje goste

in neznosni gospod si jih skrbno zapiše v beležnico. Filmski magnat zdaj vpraša slavnega „neznosnega“, v kakšni vlogi hoče nastopiti.

Recimo, da hoče biti nemški profesor, ki je prišel v Hollywood, da spozna tehniko zvočnih aparatov.

Zvečer se pojavi med gosti gospod, v dovršenem fraku, ki govori perfektno angleški, morda samo s komaj zaznavnim nemškim naglasom. Vzrok njegovega prihoda poznajo samo gostitelj in morda dva ali trije prijatelji, ki se že vnaprej vesele mučnih situacij, ki se jim obetajo.

Pri večerji sede „nemški profesor“ k lepi filmski umetnici Dorothy Mackail in začne z njo govoriti takole:

„Milostljiva, kako da ste v Hollywoodu?“

Slavna igralka ga debelo pogleda.

„Pri filmu sem. Pogodba me veže!“

„Pri filmu ste? Saj ni mogoče!“ se čudi tujec in neverjetno kima z glavo. „Ali bi lahko še enkrat čul vaše ime?“

ANITA PAGE - Matron Goldwyn-Mayer

Filmska vprašanja na strani 308

„Dorothy Mackail“, reče ponosno igralka in pričakuje osupel obraz.

Toda obraz nemškega profesorja ne izda nikakega začudenja.

„Še nikdar nisem čul tega imena,“ odkima z glavo in poprosi svojega soseda, da mu napiše črko za črko, kako se piše. Dorothy Mackail škriplje z zobmi in mu črkuje svoje ime. Tujec jo dolgo časa obazuje in potem reče:

„Ne bi rekel, da bi se vaš obraz dobro videl na platnu. Saj igrate le v manjših vlogah?“ Filmska zvezda je zaripala od jeze in mu našteva svoje največje filme. Profesor samo resignirano odmahne z roko. Še nikdar ni čul o teh filmih. Končno mu Dorothy pokaže hrbet in se obrne k svojemu drugemu sosedu, toda čez deset minut jo „profesor“ spet vpraša:

„Ali ste poročeni?“

Zvezda se spet oglasi in reče zmagoslavno:

„Kaj ne veste, da je moj mož Milton Sills?“

„Milton Sills... Milton Sills?... Kdo pa je to, če smem vprašati?“

Dorothy se davi od togote in mu raztolmači, da je Milton Sills eden najbolj znanih filmskih igralcev sveta. Profesor žalostno kima z glavo, kakor ne bi še nikdar čul o njem. Potem pa se mu nenadoma razvedri lice in zvito se nasmehne:

„Aha, zdaj vem, zakaj dobivate glavno vlogo v filmih, čeprav nimate ne obraza ne postave! Seveda, če je mož tako slaven filmski igralec...“

Dorothy se onesvesti, gospodar in njegovi dva ali trije prijatelji, ki vedo, za kaj gre, pa se imenitno zabavajo.

Toda „nemški profesor“ je že pri svojih drugi žrtvi, pri režiserju Murnau. Prinega za gumb fraka in ga navdušeno pohvali.

„Srečen sem, mojster, da sem vas spoznal! Vi ste novi odrešenik filma, vaša stvariteljska moč je pokazala filmu nove smeri. Vi ste najgenijalnejši režiser!“

Sicer nisem bil ravno navdušen nad vsemi vašimi filmi, „Ob zori“ na primer je bil zelo slab, a „Štirje vragi“ so navadna pornografija (to sta njegova najboljša filma, op. ur.), toda vse to ni niti senca vašega „Starega Heidelberga“, ki je najčudovitejša umetnina, kar jih pozna zgodovina filma.“

Tu se je sicer pripetila majhna zmota, ker „Starega Heidelberga“ ni napravil Murnau, ampak njegov največji tekmeec Lubitsch — pa nič ne de.

In tako dalje. „Neznosni gospod“ hodi od gosta do gosta, jih mori in zafrkava in zato dobiva debele denarje.

Pa recite, ali ni Amerika res čudna dežela!

Heinrich George v Hollywoodu

Glavni igralec velikega nemškega „Metro-Goldwynovega“ zvočnega filma „Temnica“, Heinrich George, se je pred kratkim vrnil iz Hollywooda v Berlin. Znan je ne samo kot izvrsten igralec, ampak tudi kot filmski strokovnjak, čigar sodbo zelo cenijo. Prav zato so ga čakali v Berlinu z veliko nestrpnostjo in radovedni novinarji so ga napadli že na kolodvoru, da jim kaj pove.

Rekel jim je, da je navdušen nad Hollywoodom. Ozračje tega mesta je nekaj posebnega — človek v njem dosti laglje diha in dela. Razen tega je v Hollywoodu tehnično vse tako popolno, da časih niti ne zapaziš, da si pred mikrofonom in filmsko kamero.

Od igralk je napravila nanj največji vtis Greta Garbo. Hotel se je na vsak način seznaniti z njo že zato, ker so v zadnjem času toliko govorili o njej in proti njej. Rekel je, da je Greta Garbo nenavadna in nevsakdanja ženska, ki ji ni mar tega, kaj se godi okoli nje; vendar je treba smatrati to kot dobro stran, čeprav ji nekateri baš to zamerjajo. Kolikor sem imel priliko videti njeno delo v ateljejih in posnetke njenega najnovejšega filma, čigar naslov še ni dognan, moram reči, da ta film prav nič ne zaostaja za dosedanjimi, da jih morda celo prekaša in da so vse vesti, ki jih trošijo o njenem propadanju in slabši igri, neresnične.

Potem je govoril Heinrich George tudi o slavnem fiziku Einsteinu, ki je pred kratkim obiskal Ameriko in se mudil dalj časa v Metro-Goldwynovih ateljejih. „Značilno je, kako Amerika tega velikega učenjaka spoštuje“, je poudaril George. „Njegov sprejem ni prav nič zaostajal za sprejemom, ki ga je bil deležen angleški prestolonaslednik, ki se je tudi pred kratkim mudil v Ameriki.“

H koncu je George še povedal, da je bil pred odhodom angažiran še za en nemški film, ki ga misli Metro-Goldwyn napraviti. O „Temnici“ pa pravi, da je njegovo najboljšo delo.

Intimnosti

Lilian Harvey je dela zdaj pri filmu „Nikdar več ljubezen“. — Wilhelm Dieterle je zdaj v Ameriki pri Universalu. — Franz Lederer je prvič igral v filmu „Zavetišče“ s Henny Porten. — Ramon Novarro je v „Starem Heidelbergu“ igral z Normo Shearer. — Fred Louis Lerch bo zdaj igral v novem filmu „Dijak in mladost...“ — Lien Deyers je Nizozemka. — Charlotta Susa ni poročena, prav tako tudi ne Renata Müller in Herman Thiemig. — Filmov, kjer igra Gretin brat Sven, pri

„Trader Horn“ je moral danes zaradi obilice drugega gradiva izostati. Prosimo cenjene bralce, da nam to oprostite. Uredništvo.

Elitni Kino Matica

Telefon 2124

„On in njegova sestra“

duhovita komedija z Any Ondro in Vlasto Burianom, znanim iz „Lažnega feldmaršala“.

„Luči velemešta“

največji film zadnjih let. V glavni vlogi Charlie Chaplin in Virginia Cherrill.

nas še niso igrali. — Jan Kiepu-
ra se zdaj mudi v Varšavi. — Bri-
gita Helm je rojena Berlinčanka.
— Hans Albers je bil nekajdaj tr-
govec v Hamburgu. — Heči Xenije
Desni, Tamara Desni, igra v
svojem prvem filmu „Strah garni-
zije“ z Bressartom. — Pola Negri
je v Parizu. — Olga Čehova ima
že 18 let staro hčer. — Lya Mara
bo spet igrala v filmu. — Znani
klovn Grock je Svicar in je nje-
govo pravo ime dr. Adrian Wettach.
— Dolores del Rio je Mehčanka
in žena režiserja Cedrica Gibbona.
— Fritz Schultz je zaročen z
Agnezo Esterhazy. — Mati Gre-
te Garbo še živi na Švedskem, ker
ni hotela iti s hčerjo v Ameriko. —
Najboljši film Aste Nielsen, „Tra-
gedijo poncestnice“, bodo zdaj
napravili kot govoreči film. — Kä-
the Nagy (izgovori Nadž) je loče-
na žena Constantina Davida. —
Marlena Dietrich je rojena v
Berlinu, Lil Dagover na otoku
Javi. — Igo Sym je ločen. — Anita
Dorris bo začela v kratkem spet
igrati. — Forst in Verebes
imata črne lase in rjave oči. — Fe-
lix Bressart je znan berlinski
gledališki komik. — Oskar Karl-
weiss je poročen. — Paul Rich-
ter je Dunajčan. — Zadnji film,
ki ga je napravil Murnau, se je
imenoval „Tabu“, zadnji film Lupa
Picka pa „Popevka“.

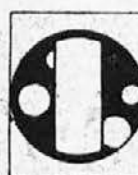
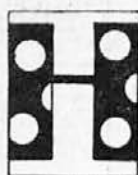
Papir, ki ne šumi,

za pisma v zvočnih filmih

Doslej so morali v filmih upo-
rabljati vlažen papir za brzovajke,
pisma, pismene izlive ljubezni in
časopise, ki jih igralci čitajo v po-
suzneznih prizorih. To je bilo po-
trebno zato, ker so bili mikrofoni
tako muhasti, da so namestu lahke-
ga šumenja napravili šumno pras-
ketanje, ki se ni prav nič lepo čulo.
Zdaj pa so iznašli v ta namen pa-
pir, ki ne šumi; napravljen je iz
volne. Ta izum so prvič preizkusili
v novem Paramountovem filmu, kjer
igra William Powell glavno vlogo.
Kaže, da pravega papirja v filmu
ne bomo več videli.

Kdaj so se rodili?

Lilian Harvey: 1907; Willy
Fritsch: 1901; Lil Dagover: 1894.

Nadina naloga

Nada ima domačo nalogo „Androkkel in njegov lev“. Takole jo napiše:

„Leva spuste na Androkla. Zver plane takoj na Androkla in mu začne lizati obraz. Rimljani so pričakovali nasprotno.“

Pozna jih

Mornar reši svojega oficirja iz valov.

„Jutri,“ reče hvaležni oficir, „jutri se vam pred vsem moštvo še enkrat zahvalim, da ste me rešili smrti.“

„Prosim, nikar,“ se brani mornar. „drugače me še ubijejo.“

Židovska

Na poti na postajo v Tarnovu sreča Jona Lederkopf konkurenta Elijo Silbersteina in ga vpraša, kam se pelje.

„V Krakov,“ odgovori Silberstein.

In Silberstein stopi res v krakovski vlak in zagleda v kupeju Lederkopfa, ki se takisto vozi v Krakov. Tedaj se Lederkopf razsrdi in zakriči na Silbersteina:

„Rekel si, da se pelješ v Krakov. Kadar rečeš, da pojdeš v Krakov, si namenjen v Lvov... In vendar se pelješ v Krakov — zakaj se potem lažeš?“

„Gospod lekarnar, prosim prašek za stenice.“

„Za koliko pa?“

„Ne vem. Jih nisem štel.“

Važno

Mama: „Jurček, če boš priden, dobiš kos torte.“

Jurček: „Hm... kako dolgo moram biti priden, mama... in kako velik je kos?“ („Answers“)

Modri rabin

Rabin je šel v družbi svojih učencev po cesti in jim razlagal, kako moder človek samo s svojim razumom premaga vse nevšečnosti, ki mu jih življenje postavi na pot.

Ko tako govori, plane iz bližnje hiše velik pes in se med hudim lajanjem zakadi proti mali družbi.

Rabin privzdigne kaftan in se spusti v tek, kar ga noge neso; učenci pa za njim. Ko so na varnem, pa se eden izmed učencev obrne k mojstru:

„Rabi, zakaj ste bežali, kakor bi vam bil sam peklenšček za petami? Saj kot moder človek vendar veste, da pes, ki laja, ne grize!“

„Prav,“ odvrne modri rabin, „jaz to že vem — vprašanje je le, ali tudi pes ve?“

Pred sodnikom

„Zakaj niste oddali denarnice, ki ste jo našli?“

„Tisti večer je bilo že prepozno.“

„Pa drugo jutro?“

„Ni bilo nič več v njej.“

Še hujše

„Neverjetno, kako žilave so nekatere živali! Zadnjič smo imeli pri obedu jeguljo, ki je še v ponvi capljala.“

„To ni še nič! Ko sem včeraj sedel s svojo ženo pri večerji, mi je pečena kura zletela v glavo!“

Zanesljiva ura

Potepuh (v predmestni ulici): „Koliko je ura?“

Pasant (potegne svojo zlato uro): „Pet minut manjka do tri četrt na polnoč.“

Potepuh: „Pet minut manjka do — ne, tega si ne morem zapomniti. Dajte mi svojo uro!“ („Answers“)

Beračevo maščevanje

„Če mi nič ne daste, vas priporočim vsem svojim tovarišem!“

Čudno sorodstvo

„Jaz nisem poznal svoje matere.“

„Siromak!“

„Oče me je namreč dobil od tebe!“

Ne verjame

„Poznam slikarja, ki vam napravi tako verno sliko, da bi človek rekel, da to sploh ni slika. Zadnjič je naslikal na strop pajčevino in služkinja se je dobre pol ure mučila, da bi jo ometla.“

„Tega ne verjamem.“

„Zakaj ne? Ali misliš, da so res vsi slikarji sami futuristi?“

„To ne — toda takih služkinj ni!“

*

Legat sreča na cesti prijatelja Pavliča.

„Kako se mi smiliš!“

„Zakaj?“

„Pravkar sem kupil svoji ženi nov plašč.“

„In?“

„Rekla je, da ga gre tvoji ženi pokazat.“

A, tako!

Gostilno „Pri angelu“ so prodali na dražbi. Davi, ko si gostilničar žalostno poslednjič ogleduje svojo bivšo lastnino, pride tujec in ga vpraša:

„Oprostite — ali je tu gostilna „Pri angelu“?“

„Ne, hudič jo je vzel!“

*

„Vidiš, tištile mož že četril ure išče desetak.“

„Kako pa veš, da ravno desetak?“

„Ker sem ga jaz pobral.“

„V vagonu sem našel tele kose kruha z maslom.“

„Prav. Če se lastnik ne javi v teku enega leta, jih dobite vi!“

Domov družini

Prhljaj

Za odpravo prhljaja nekaterim dobro pomaga tale tinktura: četrtingi litra rožne vode dodaj po tri grame resorcina, tanina in kloralhidrata, šest gramov glicerina in petdeset gramov rektificiranega špirta. S to zmesjo si otri glavo po enkrat ali dvakrat na dan. — Drugi zdravniki priporočajo triodstotni žveplov vazelin, ki si z njim tri večere po vrsti glavo dobro zmasiraj; četrti dan pa si jo umij z milom. Peti dan začneš spet od kraja, torej masiranje glave tri večere po vrsti itd. Če te glava tudi srbi, si jo med popisanim zdravljenjem vsako jutro odrgni s ¼ odstotnim salicilovim alkoholom. — In naposled še tretji recept: deset gramov ogljikovokslega amonijaka raztopi v petdesetih gramih vode in zmešaj z desetiimi grami arnikove tinkture in sto grami rektificiranega špirta. Zmes lahko tudi filtriraš (precediš). Z njo si odrgni glavo dvakrat na dan.

Navedene zmesi si lahko napraviš sama ali pa si jih daš pripraviti v drogeriji ali lekarni.

Vlažne roke

je težko ozdraviti. Morda dosežeš uspeh na takle način: umivaj si roke zjutraj in zvečer s formaldehidovim milom in mrzlo vodo, nato si jih dobro posuši in si odrgni dlani s kaduljevo tinkturo. Kadar se tinktura posuši, pa tudi sicer, si roke večkrat na dan rahlo potresi z vazenolovim praškom.

Uporabni nasveti

Pletena vrtna stola in mize iz vrbova lahko sama lakiraš. Vzemi 100 delov kolofonije, 25 delov šelaka in pol litra špirta. Ta lak nanesi z mehkim čopičem.

Deževnike spraviš iz evetličnih loncev na ta način, da jih zaliješ z odcedom kuhanega orehovega lista. Deževniki pridejo iz prsti in jih potem lahko odstraniš. Rastlinam to sredstvo ne škoduje.

Rjo na železnih pečeh prepereš tako, da jih namažeš z grafitovim prahom, zmešanim s kisom.

Nadomestek za najfinejši gosji puh si lahko sama napraviš. Vzemi navadno kokošje ali golobje perje in ga popari s kropom. Potem ga posuši na solcu in večkrat premešaj.

Na madež od likerja kani malo vinskega cveta in ga operi v topli vodi.

Ribje hrbtenice, glave in druge odpadke daj kokošim, ki jih zelo radi jedo.

Posušeni jabolčni olupki dajo zelo okusen čaj.

Krompirjev odcetek je dober za zalivanje rastlin.

Mastno posodo najbolje očistiš z vlažnim žaganjem.

Mah na opeki in zidu odstraniš, če namažeš poškodovan del poslopja z raztopino železne galice.

Ščurke in strigalice uničiš z zdrobljenim sladkorjem, ki si mu primešala pol boraksa.

Najboljše sredstvo za preganjanje miši in podgan je zastrupljena in z moko pomešana pšenica. Paziti pa moraš, da ne pridejo do nje domače živali, ker je zelo strupena. Strup dobiš v vsaki drogeriji ali lekarni.

Motne steklenice, posebno od mleka, postanejo čiste in prozorne, če jih do roba napolniš s krompirjevim odcedom. Po potrebi jih pusti stati več dni.

Pogoj za zdravje rodbine je čisto perilo! Kakor mleko bo belo, če ga boste dosledno prali s pravim terpentinovim milom Gazela.

Rozinov močnik

Potrebščine: 8 dkg surovega masla ali masti, 1 osminka litra smetane, 2 jajci, 15 dkg sladkorja, 1 osoljek, 15 dkg rozin, 15 dkg vinskih jagodic, zribani olupki pol limone, 25 dkg moke, ¼ zavojčka Dr. Oetker-jevega pecilnega praška.

Priljava: Zmešaj surovo maslo ali mast do penastega stanja in dodaj smetano, jajci, sladkor, sol, rozine, vinske jagodic, in limonove oluje. K tej masi prideni s pecilnim praškom pomešano moko, zmesi iz tega rahlo testo in ga presiplji v dobro namaščen, s finimi zemljevitimi drobtinami potresen podolgovat model ter neci močnik eno uro v srednji vročini.

Ureieno prebavo in zdravo kri dosežemo z vsakdanjo uporabo pol kozarca naravne „Franz Josefove“ grenčice, ker poživilja delovanje želodca in črevesa, odpravi oteklino teeter, zviša izločevanje žolča, stoninuje izločevanje seči, pokrevi prenavljanje in posveži kri. „Franz Josefova voda“ se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

Tomaž Bat'a, kralj čevljev

Nadaljevanje z 299. strani

Preveč čevljev?

Naposled še nekaj števil. Nekateri dokazujejo, da imamo zdaj toliko tvornic za čevlje, da kmalu ne bomo vedeli, kam z obutvijo. Nekaj statističnih podatkov nam bo pokazalo, da to ni res.

V Združenih državah porabi povprečno vsak človek 5,5 para čevljev na leto, v Angliji 2, Nemčiji 1,5, Belgiji 1,5, Franciji 1,2, Švici 1,5, na Češkoslovaškem 3 pare na leto. To so industrijske države, kjer je potreba druga kakor v agrarnih. V Jugoslaviji na primer porabi povprečno vsak človek na leto 0,7 para, v Italiji prav toliko, na Poljskem, v Rumuniji in na Bolgarskem pa celo samo 0,5 para, to se pravi vsaki dve leti komaj en par.

Če vzamemo za merilo ameriške Združene države, vidimo, da bi morala Nemčija ponositi na leto 200 milijonov parov čevljev, porabi pa jih samo 86 milijonov, Anglija 146 milijonov (88 milijonov) in Francija 155 milijonov (48 milijonov). Še večja potreba po obutvi je v agrarnih državah. Če vzamemo tam za merilo agrarno Kanado (2,2 para letno na osebo), bi v Jugoslaviji potrebovali na leto 28 milijonov parov, porabimo pa jih samo 8 milijonov. Poljaki 67 milijonov parov (16 milijonov), Rumuni 39 milijonov (9 milijonov) in Italijani 107 milijonov (30 milijonov) parov. Ali ne govore te številke dovolj jasno? Ves svet izdelata na leto 900 milijonov parov čevljev (samo Bat'a 30 milijonov), potrebovali pa bi jih najmanj 3000 milijonov parov, da bi na vsakega izmed nas prišlo vsaj dva in pol para.

Ne, čevljev ni preveč — samo predragi so, da bi se jih upali toliko porabiti. Velika Bat'eva zasluga je, da je pokazal, po kateri poti je treba iti, da bomo spodobno obuti — in poceni.

FILMSKA VPRAŠANJA

1. Kako se imenuje novi film Marlene Dietrich?
 2. Kdo je režiral film „Madam Satan“?
 3. Katera igralka igra glavno vlogo v filmu „Pesem moje duše“?
 4. Koliko je stara igralka Marguerite Churchill?
 5. Kdo igra glavno moško vlogo v filmu „Preiskava“?
- Rešitve teh vprašanj sprejemamo prvih šest dni po izidu lista. Za nagrade razpisujemo

20 VELIKIH FILMSKIH FOTOGRAFIJ,

ki jih razdelimo med deset reševalcev.

Rešitve vprašanj iz 17. številke so: 1. Louis Trenker; 2. MGM; 3. Za režiserja; 4. „Seviljski pevec“; 5. Milton Sills. — Nagrade je žreb odločil takole:

- 5 slik: Jurjevič Milka, Ljubljana;
- 4 slike: Taučar Siegfried, Ljubljana;
- 3 slike: Pirc Slavka, Podnart;
- 2 slike: Malej Joško, Ljubljana; po eno sliko: Belleuzier Greta, Trbovlje I; Grandovšek Joža, Cerovec; Škrajnar Lija, Selca; Verbič Mica, Polje; Smrtnik Ivan, Guštanj; Zupanek Maja, Rogachevo.

Najboljše tamburice

Farkaševoga in sremskega sistema izdeluje in razpošilja z jamstvom stara tovarna tamburic

STJEPAN M. GILG
SISAK, 251, Hrvatska.

Cenik tamburic pošljem na zahtevo zastoj. Odlikovan z dvema zlatima kolajnama.

KLIŠETE
vseh vrst po fotografijah ali risbah
Klisa, saje najboljše

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-CALMATINGOVA 3.

Kupon 19 film

GAZELA TERPENTINOVO MILO PERE NAJUSPEŠNEJŠE - DOBITE GA V VSAKI BOLJŠI TRGOVINI.

Prva jugoslovska tovarna dežnikov

Josip Vidmar

Ljubljana, Pred Škofijo št. 19

En gros — en detail.

Dežniki vseh vrst. Vrtni senčniki. Sejmski dežniki. Velikanska izbira. Skrajne cene.

„Sem samo pol človeka“

ČE NIMAM DOBRE KAVE DOBITE DNEVNO SVIŽE PRAŽENO LE

PRE TVR. **B. MOTOH**
LJUBLJANA, VODNIKOV TRG 5.

Foto aparate in potreščine

dobite v največji izbiri pri Drogeriji „Adrija“

Mr. Ph. S. Borčič

Ljubljana, Šelenburgova ulica 1

Telefon št. 34-01

Zahtevajte cenik!

Blagovna znamka

„Svetla glava“

se je obnesla. — Med tisoči znamk, ki se prizlašajo vsako leto, pač ni nobena postala znana kakor ta. Radi pozornosti, ki jo vzbuja slika, in radi globokega svojega pomena je postal znak nepozaben.

„Znamka Oetker“ jamči za najboljšo kvaliteto po najnižjih cenah in radi tega načela so

Dr. Oetker-jev peclni prašek
Dr. Oetker-jev vanilinov prašek
Dr. Oetker-jev prašek za pudinge itd. tako močno razširjeni.

Leino se prodaja mnogo milijonov zavojčkov, ki pomagajo „prosvitljenim“ gospodinjam postaviti v kratkem času na mizo tečne jedi. Marsikatera ura se je prihranila, mnoge nevolje radi slabega kipeanja močnikov je izostalo.

Otroci se veselijo, če speče mati Oetkerjev šartel, in v otroški sobi ni ničesar boljšega, nego je Oetker-jev puding s svežim ali vkuhanim sadjem ali s sadnim sokom.

Pri nakupu pozor na to, da se dobe pristni Dr. Oetker-jevi fabrikati, ker se čisto ponujajo manj vredni posnetki.

Dr. Oetker-jev vanilinov sladkor je najboljša začimba

za mlečne in močnate jedi, pudinge in spenjeno smetano, kakao in čaj, šartlje, torte in pecivo, jajčni konjak.

Zavoječek odgovarja dvema ali trem strokom dobre vanilije.

Ako se pomeša $\frac{1}{2}$ zavoječka Dr. Oetker-jevega izbranega vanilinovnega sladkorja z 1 kg finega sladkorja in se dasta 1 do 2 jajčni žlici te mešanice v skodelico čaja, tedaj se dobi aromatična, okusna pijača.

Dr. Oetker-jevi recepti za kuhinjo in hišo

prinašajo izbiro izvrstnih predpisov za pravo enostavnih, boljnih, finih in raffineskih močnatih jedi, šartljev, pečiva, tort l. t. d.

Za vsako obitelj so največje važnosti, ker najdejo po njih sestavljena jedila radi svoje enostavne priprave, svojega odličnega okusa in svoje lahke prebavljivosti povsod in vedno pohvalo gospodinje — tudi onih, ki stavijo večje zahteve — in ker je, kakor je pokazala izkušnja, vsako ponesrečenje tudi pri začetnicah izključeno.

Oetker-jevo knjigo dobite zastoj pri Vašem trgovcu; ako ne, pišite naravnost ni tovarno

DR. OETKER, MARIBOR.